Valiokunnan mietintö TyVM 4/2026 vp─ HE 86/2026 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/2026 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- opetusneuvos Ulla Mäkeläinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Anssi Pirttijärvi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Outi Tomperi, Opetushallitus
- lakimies Pirjo Haaja, KEHA-keskus
- vs. työllisyysaluejohtaja Riikka Hytönen, Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- erityisasiantuntija Heikki Taulu, Akava ry
- työllisyysasiantuntija Lassi Puonti, Suomen Kuntaliitto
- johtava työvoimapolitiikan asiantuntija Patrik Tötterman, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- erityisasiantuntija Minna Mäkitalo, Aalto-yliopisto
- toiminnanjohtaja Tytti Pantsar, Suomen Kansanopistoyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suupohjan työllisyysalue
- Kansaneläkelaitos
- Jyväskylän yliopisto
- STTK ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Valmis
5.0

- Sivistysala ry
- Suomen kesäyliopistot ry
- Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia.

Esityksen mukaan työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia muutettaisiin siten, että työttömyysetuudella tuettuina omaehtoisina opintoina ei voisi enää opiskella avoimia korkeakouluopintoja.

Esityksen tavoitteena on helpottaa työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia opiskella avoimia korkeakouluopintoja sekä vähentää työttömyysetuuden saamisen edellytyksiin liittyvää hallinnollista taakkaa. Esityksellä arvioidaan olevan vain vähäisiä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään syksyllä 2026.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on helpottaa työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia opiskella avoimia korkeakouluopintoja yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa sekä vähentää työttömyysetuuden saamisen edellytysten selvittämiseen liittyvää hallinnollista taakkaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Valiokunta pitää tärkeänä etenemistä siihen suuntaan, että työttömien edellytyksiä opiskella parannetaan.

Muutokset nykytilaan ja niiden vaikutukset

Hallituksen esityksessä esitetään, että työttömyysturvalakia muutetaan siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla on jatkossa mahdollisuus rajoituksetta opiskella avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa. Samalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetty mahdollisuus tukea avoimia korkeakouluopintoja yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa työttömyysetuudella työvoimaviranomaisen harkinnan perusteella lakkautetaan.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset helpottavat työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia opiskella avoimia yliopisto-opintoja ja avoimia ammattikorkeakouluopintoja. Muutokset vähentävät myös työttömyysetuuden saamisen edellytysten selvittämiseen liittyvää hallinnollista taakkaa ja vähentävät etuuden maksamisessa syntyviä viipeitä eli katkoja, jotka johtuvat opiskelun työvoimapoliittista arviointia koskevien lausuntojen odottamisesta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota riskiin opintotuen korvautumisesta työttömyysetuudella. Työnhakijan avoimet korkeakouluopinnot yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa ovat nykyisin yleensä sivutoimisia eivätkä vaikuta etuusoikeuteen. Ehdotetut muutokset voivat lisätä julkisen talouden menoja, jos suuri joukko opiskelijoita ryhtyy opiskelemaan avoimia korkeakouluopintoja siten, että opinnoista muodostuu laajoja kokonaisuuksia, jotka myöhemmin sisällytetään korkeakoulututkintoon. Tässä tilanteessa työttömyysetuudesta saattaisi muodostua opintotukea korvaava etuus. Valiokunta toteaa, että edellä mainittua riskiä on pyritty ehkäisemään sillä, että muutoksiin esitetään 25 vuoden ikärajaa. Lisäksi avointen korkeakouluopintojen maksullisuuden arvioidaan esityksessä vähentävän edellä kuvattua riskiä.

Kansanopistot

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota siihen, että kansanopistoissa toteutettu avoin korkeakouluopetus ei ole mukana ehdotettujen muutosten soveltamisalassa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi annettiin valmisteluvaiheessa useita lausuntoja, joissa esitettiin vapaan sivistystyön oppilaitoksissa toteutettujen avointen korkeakouluopintojen sisällyttämistä esitykseen. Käytännössä tämä tarkoittaa kansanopistoja, kansalaisopistoja ja kesäyliopistoja. Esitystä muutettiin lausuntokierroksen jälkeen sisällyttämällä kansalaisopistoissa ja kesäyliopistoissa järjestetty avoin korkeakouluopetus mukaan ehdotettujen muutosten soveltamisalaan. Kansanopistojen osalta muutosta sen sijaan ei sisällytetty esitykseen.

Valiokunta toteaa, että kansanopistoissa järjestetyt opinnot poikkeavat laajuutensa osalta muista edellä mainituista opinnoista. Jos kansanopistojen toteuttama avoin korkeakouluopetus olisi sisällytetty muutokseen, työ- ja elinkeinoministeriö arvioi yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa, että sosiaaliturvamenot kasvaisivat arviolta noin 4,5 miljoonaa euroa vuodessa, kun esityksestä on muutoin arvioitu aiheutuvan vain vähäisiä etuusmenovaikutuksia. Arviossa on

otettu huomioon työttömyysturvamenojen kasvu ja vaikutus asumistukeen sekä vaikutus opintorahaan ja asumislisään.

Ammatilliset opinnot

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin, että avoimia opintoja ovat hyödyntäneet suurelta osin korkeakoulutetut henkilöt. Kuitenkin iso osa työttömistä on toisen asteen koulutuksen tai pelkän perusasteen suorittaneita, joille ammatilliset opinnot olisivat usein luontevampia ja tehokkaampia työllistymisen kannalta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esitystä valmisteltaessa lausuntokierroksella saatiin palautetta muun muassa siitä, että ammatilliset opinnot ja yliopistojen niin sanotulla erillisopinto-oikeudella järjestetyt opinnot olisi tullut sisällyttää muutokseen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä selvittää, millä edellytyksin näiden opintojen opiskeleminen työttömyysetuutta menettämättä voisi olla työnhakijoille mahdollista ja millaisia kustannuksia siihen liittyy *(Valiokunnan lausumaehdotus)*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 86/2026 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.*
>
> *Eduskunta hyväksyy yhden lausuman.* ***(Valiokunnan lausumaehdotus)***

Valiokunnan lausumaehdotus

> *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää, millä edellytyksin ammatillisten opintojen ja yliopistojen niin sanotulla erillisopinto-oikeudella järjestettyjen opintojen opiskeleminen työttömyysetuutta menettämättä voisi olla työnhakijoille mahdollista ja millaisia kustannuksia siihen liittyy. Selvitys on annettava työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 huhtikuun loppuun mennessä.*

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2026 vp

Helsingissä 29.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Henrik Vuornos kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves